

การละเมิดความเป็นส่วนตัวออนไลน์ในสังคมไทย พ.ศ. 2556

ในปี 2556 ที่ผ่านมาโครงการวิจัยความเป็นส่วนตัวออนไลน์ เครือข่ายพลเมืองเน็ตได้รวบรวม กรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดความเป็นส่วนตัวออนไลน์ในประเทศไทยไว้ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการคุกคามบุคคลจากการใช้ข้อมูลซึ่งสามารถระบุตัวตนได้

แม้เรื่องความเป็นส่วนตัว (privacy) ในพื้นที่ออนไลน์จะเริ่มเป็นที่ถกเถียงกันในสังคมไทยบ้างแล้วโดยเฉพาะการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อโจมตีกันจากความขัดแย้งทางการเมืองหรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีชื่อเสียงปัญหาจากการจัดเก็บและเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลออนไลน์ที่ส่งผลกระทบต่อผู้ใช้บริการซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลปรากฏให้เห็นอย่างต่อเนื่อง แต่ที่ผ่านมาการทำความเข้าใจความเป็นส่วนตัวออนไลน์ในสังคมไทยมักจำกัดอยู่ในมิติของกฎหมายเท่านั้น แต่เนยล โซลอฟ (Daniel Solove) นักวิชาการด้านกฎหมายเสนอให้เราหาคอบคิดที่หลากหลายขึ้นเพื่อหาทางคุ้มครองความเป็นส่วนตัวให้ สอดคล้องกับสถานการณ์ที่มีอยู่โดยเริ่มจากปัญหาการละเมิดความเป็นส่วนตัวที่เกิดขึ้นจากการรวบรวมจัดเก็บและใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้คนในปัจจุบัน เพราะปัญหาที่เกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวแตกต่างกัน ตามบริบทของสังคม (Solove 2002:1152)

ด้วยเหตุที่อินเทอร์เน็ตเข้าไปมีบทบาทในชีวิตประจำวันของผู้คนในหลายมิติส่งผลให้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดความเป็นส่วนตัวมีลักษณะแตกต่างกันออกไปได้จากการสำรวจนี้อาจจะแบ่งการพิจารณาออกเป็น 2 ประเภท ประเภทแรก คือ ความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับสิทธิผู้บริโภค เช่น สิทธิในความเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกจัดเก็บไว้ในฐานข้อมูลของผู้ให้บริการออนไลน์ของสถาบันการเงิน ห้าง ร้านหรือบริษัทประกันชีวิตการส่งต่อหรือซื้อขายข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้าไปยังบุคคลที่สาม ประเภทที่ สอง คือ ความเป็นส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ตัวอย่างเช่น การเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อโจมตีบุคคลที่มีความคิดเห็นต่างกันทางการเมืองหรือใช้วิธีการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลทางอินเทอร์เน็ตเพื่อกลั่นแกล้งกัน

กรณีต่างๆ ที่เกิดขึ้นยังแสดงให้เห็นว่าการละเมิดความเป็นส่วนตัวเกี่ยวพันกับปัจจัยหลายด้านได้แก่ ความขัดแย้งทางการเมืองความเชื่อและอุดมการณ์ที่แตกต่างกันต่อประเด็นทางสังคม ความขัดแย้งส่วนตัวอันเกิดจากความสัมพันธ์ การขาดความระมัดระวังของสื่อมวลชนและสถาบันการศึกษา

สำหรับข้อมูลส่วนบุคคลที่พบว่ามีเผยแพร่ในเว็บไซต์ต่างๆ ได้แก่ ชื่อ-สกุล เลขประจำตัวประชาชน ที่อยู่ ภาพถ่ายประจำตัว อีเมล หมายเลขโทรศัพท์ หมายเลขโทรศัพท์ของสถานที่ทำงาน เลขบัญชีธนาคาร รายละเอียดการเดินทาง ตำแหน่งที่ตั้ง ผลการเรียน กระจัดกระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ของอินเทอร์เน็ตไม่ว่าจะเป็นธนาคาร สถาบันการศึกษา ผู้ประกอบการธุรกิจ เว็บไซต์เครือข่ายสังคม

กระนั้นก็ตามส่วนใหญ่แล้วพื้นที่ซึ่งข้อมูลเหล่านี้กระจายอยู่คือเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์โดยเฉพาะเฟซบุ๊ก ซึ่งมีลักษณะการใช้งานที่เอื้อต่อการส่งต่อข้อมูลเหล่านี้ เช่นการกระจายภาพด้วยปุ่มเดียวการที่เป็นเครื่องมือที่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้เป็นผู้ผลิตและเผยแพร่ข้อความและรูปภาพต่างๆ ด้วยตัวเองรวมทั้งสามารถเข้าถึงได้จากอุปกรณ์สื่อสารหลากหลายประเภท

ในการทำความเข้าใจสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนตัวออนไลน์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเพื่อนๆไปสู่อุปกรณ์คุ้มครอง สิทธิของผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตงานวิจัยนี้จึงเริ่มต้นค้นหาคำตอบว่าการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนตัวที่ปรากฏอยู่ในสังคมไทยมีลักษณะอย่างไร เช่น รูปแบบผลกระทบและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสลับซับซ้อนของการทำความเข้าใจความเป็นส่วนตัวในโลกออนไลน์งานวิจัยนี้เริ่มจากการสำรวจสถานการณ์การละเมิดความเป็นส่วนตัวออนไลน์ในสังคมไทย พ.ศ. 2556 ด้วยการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเป็นส่วนตัวที่ปรากฏตามเว็บไซต์ต่างๆ ระหว่างมกราคมถึงธันวาคม พ.ศ. 2556

ข้อมูลรั่วเพราะ “คนใน”

แม้ผู้บริการออนไลน์จำนวนมากจะมีระบบรักษาความปลอดภัยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการที่รัดกุมก็ตาม เช่น สายการบิน ธนาคาร แต่จากการสำรวจพบว่าข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้บริการหลุดรอด ออกมาจากระบบได้เนื่องจากเจ้าหน้าที่ซึ่งสามารถเข้าถึงข้อมูลในระบบได้ข้อมูลการบินของบุตรสาวอดีตนายภค เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2556 เพจรวมมิตรการเมือง โนเฟซบุ๊กได้โพสต์รูปภาพหน้าจอคอมพิวเตอร์จากสนามบินที่เป็นรายละเอียดข้อมูลการเดินทางของนางสาว แพททองธาร ชินวัตร ซึ่งโดยทั่วไปแล้วมีเพียงเจ้าหน้าที่ของสายการบินเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวได้พร้อมด้วยข้อความที่ตั้งข้อสังเกตว่าการที่ลูกสาวของอดีตนายกรัฐมนตรีเดินทางไปประเทศอังกฤษพร้อมกระเป๋าหลายใบ น่าจะเป็นการลักลอบจากนั้นก็ได้มีการส่งต่อข้อมูลดังกล่าวในหมู่ผู้ใช้เฟซบุ๊กในเวลาอันรวดเร็ว